

340, 115
x02

TRƯỜNG ĐẠI HỌC LUẬT HÀ NỘI

GIÁO TRÌNH
XÃ HỘI HỌC
PHÁP LUẬT

NHÀ XUẤT BẢN TƯ PHÁP
HÀ NỘI - 2018

MỤC LỤC

LỜI GIỚI THIỆU

Trang
5

Chương 1

NHẬP MÔN XÃ HỘI HỌC PHÁP LUẬT 7

- I. Khái quát về lịch sử hình thành, phát triển của xã hội học pháp luật 7
 1. Điều kiện xuất hiện xã hội học pháp luật 7
 2. Quan điểm của một số trường phái xã hội học pháp luật tiêu biểu 11
- II. Đối tượng nghiên cứu của xã hội học pháp luật 40
 1. Nội dung nghiên cứu của xã hội học pháp luật 40
 2. Mối quan hệ giữa xã hội học pháp luật và luật học 44
- III. Các chức năng cơ bản của xã hội học pháp luật 49
 1. Chức năng nhận thức 49
 2. Chức năng thực tiễn 50
 3. Chức năng dự báo 52

Chương 2

PHƯƠNG PHÁP ĐIỀU TRA XÃ HỘI HỌC PHÁP LUẬT 55

- I. Các bước tiến hành một cuộc điều tra xã hội học pháp luật 55
 1. Giai đoạn chuẩn bị 56
 2. Giai đoạn tiến hành thu thập thông tin 75

3.	Giai đoạn xử lí và phân tích thông tin	81
II.	Các phương pháp thu thập thông tin được dùng trong xã hội học pháp luật	88
1.	Phương pháp phân tích tài liệu	88
2.	Phương pháp quan sát	95
3.	Phương pháp phỏng vấn	104
4.	Phương pháp ankét	112
5.	Phương pháp thực nghiệm	116

Chương 3

MỐI LIÊN HỆ GIỮA PHÁP LUẬT VÀ CƠ CẤU XÃ HỘI

I.	Khái niệm, bản chất xã hội của pháp luật	121
1.	Khái niệm pháp luật trong xã hội học pháp luật	121
2.	Bản chất xã hội của pháp luật	132
II.	Cơ cấu xã hội và một số yếu tố cấu thành cơ cấu xã hội	136
1.	Khái niệm cơ cấu xã hội	136
2.	Một số yếu tố cấu thành cơ cấu xã hội	137
III.	Pháp luật trong mối liên hệ với các phân hệ của cơ cấu xã hội	142
1.	Pháp luật trong mối liên hệ với cơ cấu xã hội - nhân khẩu (dân số)	142
2.	Pháp luật trong mối liên hệ với cơ cấu xã hội - lãnh thổ	159
3.	Pháp luật trong mối liên hệ với cơ cấu xã hội - dân tộc	166
4.	Pháp luật trong mối liên hệ với cơ cấu xã hội - nghề nghiệp	169
IV.	Pháp luật và vấn đề phân tầng xã hội	172
1.	Khái niệm, các kiểu phân tầng xã hội	172
2.	Pháp luật với các vấn đề nảy sinh từ phân tầng xã hội, bất bình đẳng xã hội, bảo đảm an sinh xã hội	176

Chương 4

MỐI QUAN HỆ GIỮA PHÁP LUẬT VÀ CHUẨN MỰC XÃ HỘI 179

- I. Khái quát về chuẩn mực xã hội 179
 - 1. Khái niệm chuẩn mực xã hội 179
 - 2. Phân loại chuẩn mực xã hội 183
 - 3. Các đặc trưng cơ bản của chuẩn mực xã hội 184
 - 4. Vai trò của chuẩn mực xã hội đối với đời sống xã hội 189
- II. Các loại chuẩn mực xã hội và mối quan hệ với pháp luật 192
 - 1. Chuẩn mực chính trị 192
 - 2. Chuẩn mực tôn giáo 198
 - 3. Chuẩn mực đạo đức 207
 - 4. Chuẩn mực phong tục, tập quán 214
 - 5. Chuẩn mực thẩm mỹ 218

Chương 5

CÁC KHÍA CẠNH XÃ HỘI CỦA HOẠT ĐỘNG XÂY DỰNG PHÁP LUẬT 225

- I. Khái quát về hoạt động xây dựng pháp luật 226
 - 1. Khái niệm hoạt động xây dựng pháp luật 226
 - 2. Chủ thể của hoạt động xây dựng pháp luật 227
 - 3. Quy trình hoạt động xây dựng pháp luật 229
- II. Nội dung nghiên cứu các khía cạnh xã hội của hoạt động xây dựng pháp luật 231
 - 1. Các khía cạnh xã hội cần nghiên cứu, tìm hiểu trong quá trình xây dựng pháp luật 231
 - 2. Các khía cạnh xã hội liên quan đến văn bản quy phạm pháp luật sau khi được ban hành, có hiệu lực thực thi cần tiếp tục tìm hiểu, nghiên cứu phục vụ việc sửa đổi, bổ sung, hoàn thiện văn bản quy phạm pháp luật 241

3.	Một số yếu tố xã hội ảnh hưởng đến hoạt động xây dựng pháp luật	246
III.	Các biện pháp bảo đảm nâng cao chất lượng hoạt động xây dựng pháp luật ở nước ta hiện nay	255
1.	Tăng cường công tác thẩm định nội dung các dự án luật bằng công cụ xã hội học	255
2.	Tăng cường vai trò, trách nhiệm của các chủ thể tham gia hoạt động xây dựng pháp luật	259
3.	Mở rộng dân chủ, tăng cường tính công khai, minh bạch trong hoạt động xây dựng pháp luật, bảo đảm phát triển bền vững	265

Chương 6

CÁC KHÍA CẠNH XÃ HỘI CỦA HOẠT ĐỘNG THỰC HIỆN PHÁP LUẬT

I.	Khái quát chung về hoạt động thực hiện pháp luật	273
II.	Các khía cạnh xã hội của hoạt động thực hiện pháp luật (đối với các hình thức tuân thủ pháp luật, chấp hành pháp luật và sử dụng pháp luật)	276
1.	Sự phù hợp giữa các quy tắc của chuẩn mực pháp luật với các lợi ích của chủ thể thực hiện pháp luật	276
2.	Cơ chế thực hiện pháp luật	278
3.	Các yếu tố xã hội ảnh hưởng đến hoạt động thực hiện pháp luật	285
III.	Các khía cạnh xã hội của hoạt động áp dụng pháp luật	296
1.	Mối quan hệ giữa chính trị và áp dụng pháp luật	297
2.	Mối quan hệ giữa chuẩn mực pháp luật và quyết định áp dụng pháp luật	301
3.	Vai trò của các nhân tố chủ quan trong hoạt động áp dụng pháp luật	305

4.	Vai trò của các nhân tố khách quan trong hoạt động áp dụng pháp luật	310
IV.	Các biện pháp bảo đảm nâng cao hiệu quả của hoạt động thực hiện pháp luật ở nước ta hiện nay	314
1.	Nâng cao ý thức pháp luật, hình thành thói quen “sống và làm việc theo pháp luật” của các chủ thể pháp luật	314
2.	Phát huy vai trò của các phương tiện thông tin đại chúng đối với công tác tuyên truyền, phổ biến, giáo dục pháp luật cho các tầng lớp nhân dân	316
3.	Tăng cường vai trò, trách nhiệm của các cơ quan chức năng trong hoạt động thực hiện pháp luật	320
4.	Tăng cường giáo dục, bồi dưỡng kỹ năng nghiệp vụ, nâng cao ý thức pháp luật nghề nghiệp cho cán bộ, công chức nhà nước có thẩm quyền áp dụng pháp luật	323
5.	Thông báo công khai kết quả hoạt động áp dụng pháp luật trên các phương tiện thông tin đại chúng	327

Chương 7

SAI LỆCH CHUẨN MỤC PHÁP LUẬT

I.	Khái niệm chung về sai lệch chuẩn mục pháp luật	331
1.	Khái niệm sai lệch	331
2.	Khái niệm sai lệch chuẩn mục pháp luật	335
3.	Phân loại hành vi sai lệch chuẩn mục pháp luật	336
4.	Hậu quả của sai lệch chuẩn mục pháp luật	338
II.	Các yếu tố tác động tới sai lệch chuẩn mục pháp luật	340
1.	Hệ thống các giá trị	340
2.	Sự rối loạn các thiết chế xã hội	340
3.	Sự biến đổi của các chuẩn mực xã hội	342

4.	Sự thay đổi của các quan hệ xã hội	343
III.	Các nguyên nhân dẫn đến hành vi sai lệch chuẩn mực pháp luật	344
1.	Sự không hiểu biết, hiểu biết không đúng, không chính xác các quy tắc, yêu cầu của chuẩn mực pháp luật	344
2.	Tư duy diễn dịch không đúng, sự suy diễn các chuẩn mực pháp luật thiếu căn cứ lôgic và sử dụng các phán đoán phi lôgic	345
3.	Việc củng cố; tiếp thu các quy tắc, yêu cầu của những chuẩn mực pháp luật đã lạc hậu, lỗi thời, không còn phù hợp với pháp luật hiện hành	346
4.	Từ quan niệm sai lệch dẫn tới hành vi sai lệch chuẩn mực pháp luật	348
5.	Các khuyết tật về tâm - sinh lí dẫn tới hành vi sai lệch chuẩn mực pháp luật	349
6.	Mối liên hệ nhân - quả giữa các hành vi sai lệch chuẩn mực pháp luật	351
IV.	Hiện tượng tội phạm	352
1.	Khái niệm hiện tượng tội phạm	352
2.	Các đặc trưng cơ bản của hiện tượng tội phạm	353
3.	Các mô hình nghiên cứu xã hội học pháp luật về hiện tượng tội phạm	357
4.	Một số vấn đề có tính nguyên tắc trong nghiên cứu xã hội học pháp luật về hiện tượng tội phạm ở Việt Nam	364
V.	Các biện pháp phòng, chống sai lệch chuẩn mực pháp luật và hiện tượng tội phạm	366
1.	Biện pháp tiếp cận thông tin	366
2.	Biện pháp phòng ngừa xã hội	369

3.	Biện pháp áp dụng hình phạt	370
4.	Biện pháp tiếp cận y - sinh học	372
5.	Biện pháp tiếp cận tổng hợp	373
	DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO	377